

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності _____242 «Туризм»_____
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Економіка та організація туристичної діяльності
(назва магістерської програми)

на тему: **«ОЦІНКА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
УКРАЇНСЬКОЇ БЕССАРАБІЇ»**
(назва теми)

Виконавець

студент факультету міжнародної економіки

Гінкова Анастасія Олексіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Давиденко Ірина Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми На сучасному етапі розвитку наша країна активно інтегрується у глобальний соціально-економічний простір. Цьому сприяють декілька факторів: вигідне географічне розташування, достатньо розвинена транспортна інфраструктура, зростаюча зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних господарюючих суб'єктів та привабливі для розвитку різних видів бізнесу природні, людські ресурси та можливості потенційного наповнення пропозицією та попитом українських галузевих ринків. З огляду на дані умови зростає актуальність і важливість реалізації потенціалу туристичної галузі України. Раціональне використання туристично-рекреаційного потенціалу дозволить покращити економічний стан областей та країни загалом, підвищити ефективність діяльності суб'єктів підприємництва, а також вплине на рівень соціального життя населення та розвиток загальної інфраструктури.

Незважаючи на достатньо велику кількість наукових праць з окресленої проблематики та значущість отриманих результатів, варто визнати, що важливі теоретико-методологічні, науково-методичні та практичні підходи щодо збалансованого розвитку потенціалу туристичної галузі областей України є не до кінця дослідженими та вирішеними, особливо це стосується досліджуваного у роботі регіону Української Бессарабії, який є маловідомим на галузевому ринку.

Мета дослідження. Здійснення всебічного аналізу наявних природних, культурно-історичних та соціально-економічних ресурсів історичного регіону Української Бессарабії, проведення загальної оцінки туристично-рекреаційного потенціалу території та розробка моделі кластеру етнічного туризму, як шлях до підвищення туристичної привабливості регіону.

Завдання дослідження:

- визначити сутність, особливості та компонентний склад поняття туристично-рекреаційного потенціалу регіону;
- проаналізувати існуючі методичні підходи до оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу регіону;
- дослідити передумови та чинники формування туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії;
- провести аналіз природно-географічних ресурсів регіону;
- визначити склад історико-культурних ресурсів регіону;
- з'ясувати актуальний стан туристичної інфраструктури в регіоні;
- на основі аналізу наявних ресурсів, здійснити інтегральну оцінку туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії;
- розробити модель кластеру етнічного туризму в регіоні;
- вивчити вплив проектів міжнародного рівня на впізнаваність території регіону на туристичному ринку.

Об'єкт дослідження є процеси, явища і фактори формування туристично-рекреаційного потенціалу території Української Бессарабії.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів здійснення інтегральної оцінки розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії.

Методи дослідження. У роботі було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження, такі як: структурно-логічний аналіз та узагальнення – для логічної структурної побудови магістерської роботи й формування висновків (розділи та висновки); узагальнення й систематизації – для систематизації поглядів учених та узагальнення категоріального апарату, виділення підходів до збалансованого розвитку потенціалу туристичної галузі регіону Української Бессарабії; аналізу та синтезу – для визначення особливостей і проблем збалансованого розвитку потенціалу туристично-рекреаційного потенціалу території, факторів впливу на нього; схематичного та графічного зображення – для наочного подання отриманих результатів дослідження проблеми й наочного зображення статистичних матеріалів і аналітичних даних; статистичного аналізу та розрахунку – при здійсненні аналізу основних тенденцій розвитку світового туризму та його впливу на збалансований розвиток туристично-рекреаційного потенціалу туристичної галузі України, її областей та регіону Української Бессарабії; моделювання – при розробці моделі етнічного кластерного туризму на території Української Бессарабії; експертного оцінювання – при визначенні інтегральної оцінки розвитку туристично-рекреаційного потенціалу території.

Інформаційна база дослідження Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять нормативно-правові акти України, наукові публікації, довідкова література, статистичні дані Державної служби статистики України, аналітичні та статистичні дані міжнародних організацій, аналітичні публікації та матеріали офіційних веб-сайтів туристичних підприємств, результати, одержані автором у процесі власних досліджень.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінках комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 74 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 6 рисунків.

Апробація результатів дослідження. Тема кваліфікаційної роботи сформована відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу ОНЕУ. Основні результати кваліфікаційної роботи опубліковані у таких статтях: «Перспективи розвитку музейної мережі в Україні», Одеський національний економічний університет, 2021; «Визначення екологічного ризику вживання туристами неякісної питної води в м. Одеса», Одеський національний економічний університет, 2021.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону»* розглянуто сутність поняття та склад туристично-рекреаційного потенціалу регіону, методичні підходи до оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу регіону, а також передумови та чинники формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

У другому розділі *«Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії»* проаналізовано природно-географічні та історико-культурні ресурси регіону, його туристично-інфраструктурний потенціал. Надана інтегральна оцінка туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії.

У третьому розділі *«Шляхи підвищення туристичної привабливості регіону Української Бессарабії»* запропоновано модель кластеру етнічного туризму в регіоні, визначено вплив проектів міжнародного рівня на впізнаваність території регіону.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Проаналізована та доведена стратегічна важливість туристичної галузі в національній економіці країни, так як на сьогоднішній день дана галузь сприяє економічному та соціальному розвитку територій регіонів країни, наповненню місцевих бюджетів завдяки збільшенню валютних надходжень до країни, формуванню нових транспортних комунікацій, розбудові відповідної інфраструктури, створенню нових робочих місць, підвищенню якості життя місцевого населення. Сформовано найбільш влучне трактування терміну «туристично-рекреаційний потенціал» регіону.

Туристичний потенціал регіону – це сукупність природних, історико-культурних об'єктів і явищ, а також соціально-економічних і технологічних факторів для організації туристичної діяльності на певній території. Основним моментом в дослідженні складу туристичного потенціалу регіону є розгляд його як окремої системи.

Визначено склад та складові компоненти туристично-рекреаційного потенціалу регіону. В даній роботі та в більшості праць сучасних дослідників туристично-рекреаційний потенціал території розглядається як сукупність чотирьох основних компонент – природно-ресурсної, історико-культурної, економічної та соціальної, які взаємопов'язані й взаємодіють між собою.

2. Проаналізовано туристично-рекреаційний потенціал регіону Української Бессарабії. Загалом 70 % площі Бессарабії розміщено на території сучасної Молдови, решта — Україна, а саме землі на крайній півночі (Кельменецький, Новоселицький (частково), Сокирянський та Хотинський райони Чернівецької області) та півдні Бессарабії (південна частина Одеської області). В даній роботі вивчається саме південна частина Української

Бессарабії (Одеська область по районах: Арцизький, Білгород-Дністровський, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Саратський, Тарутинський, Татарбунарський).

3. Визначені природно-географічні та історико-культурні рекреаційні ресурси регіону, надана основна інформація щодо клімату, рельєфу місцевості, бальнеологічних, пляжних ресурсів, лиманів та озер по районах області.

У межах регіону Української Бессарабії сформувалися два курортно-рекреаційні райони – Білгород-Дністровський та Татарбунарський. Функціонують курорти: Білгород-Дністровський, Сергіївка, Лебедівка, Затока (в Білгород-Дністровському), озеро Сасик (в Татарбунарському) та інші.

Узагальнено дані щодо природно-заповідного фонду Української Бессарабії, його загальної площі та складу. Природно-заповідний фонд Української Бессарабії представлений гирловими ділянками найбільших рік України Дунаю і Дністра з їх своєрідним ландшафтом і унікальною острівною системою та мережею причорноморських лиманів (Тузовська група лиманів (Шагани – Алібей – Бурнас), водосховищем Сасик, придунайськими озерами Кугурлуй і Картал). Ці території включені до світової мережі водно-болотних угідь міжнародного значення, первісні природні комплекси яких зберігаються в Дунайському біосферному заповіднику, Нижньодністровському національному природному парку, національному природному парку «Тузовські лимани», регіональному ландшафтному парку «Ізмаїльські острови», заказнику місцевого значення «Лунг».

Кількісно вивчена історико-культурна спадщина регіону. Етнічний склад Української Бессарабії, що змінювався протягом багатьох століть, залишив значну культурну спадщину – матеріальну і нематеріальну, етносів, що проживали в минулому або проживають зараз на території регіону. Територія Бессарабії з давніх часів була заселена кочовими племенами скіфів, даків, антів, сарматів, уличів та тиверців. Бессарабія входила до складу і Київської Русі, і Галицько-Волинського князівства, Молдавського князівства. Певний час ці території були у володінні Османської імперії, з часом козаки заснували на цих територіях Задунайську Січ. Отже, створена етносами культурна спадщина є великим туристично-рекреаційним потенціалом даного регіону.

4. У роботі проаналізовано туристично-інфраструктурний потенціал регіону, виокремлені основні автомагістралі та можливість дістатися до крайньої точки регіону (місто Ізмаїл), використовуючи залізничне сполучення, визначено кількість підприємств готельного господарства по містах Української Бессарабії.

Здійснено інтегральну оцінку (параметричним методом) туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії, визначено відношення потенціалу до середнього рівня розвитку та запропоновано можливості покращення стану регіону. За інтегральною оцінкою туристично-рекреаційний потенціал регіону відноситься до середнього рівня.

5. Розглянуто законодавчу базу України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» щодо визначення понять «кластер» та «кластеризація», а також «етнічний туризм». Надані визначення та основні характеристики поняттям, зазначені переваги та недоліки сторони кластерної моделі розвитку туристичної галузі регіону. Встановлено, що перевагами створення кластеру етнічного туризму на території Української Бессарабії є підвищення впізнаваності та привабливості регіону на ринку туристичних послуг, здійснення рівномірного сталого соціально-економічного розвитку областей регіону, активізація залучення інвестицій (в тому числі для підтримки ресурсів етнічного туризму, відновлення культурно-історичного фонду та туристичної інфраструктури), створення нових робочих місць та підвищення якості життя місцевого населення.

6. Серед рекомендацій щодо підвищення туристично-рекреаційного розвитку регіону Української Бессарабії, його впізнаваності та привабливості на ринку туристичних послуг, а також для рівномірного сталого соціально-економічного розвитку областей регіону, пропонується сформувати кластер етнічного туризму. У роботі розроблено модель кластеру етнічного туризму Української Бессарабії. Також вказано, що регіону необхідно приймаючи участь у міжнародних проектах ЄС та локальних проектах щодо розвитку території та підвищення впізнаваності регіону на міжнародній арені. Наведені та коротко описані основні існуючі міжнародні та локальні проекти, які значно сприяють розповсюдженню інформації про регіон.

АНОТАЦІЯ

Гінкова А. О. «Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 242 «Туризм», за магістерською програмою

«Економіка та організація туристичної діяльності»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Об'єкт дослідження – процеси, явища і фактори формування туристично-рекреаційного потенціалу території Української Бессарабії. Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних аспектів здійснення інтегральної оцінки розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії.

У роботі розглянуто специфіку території регіону Української Бессарабії, сутність поняття туристично-рекреаційного потенціалу регіону та регіональних кластерів, особливості моделі організації кластерів етнічного туризму.

Проаналізовано природно-географічні, історико-культурні ресурси та туристично-інфраструктурний потенціал регіону, визначено інтегральну оцінку туристично-рекреаційного потенціалу Української Бессарабії.

Запропоновано модель кластеру етнічного туризму для регіону Української Бессарабії, визначено особливості його структури та заходи для його розвитку.

Ключові слова: туризм, рекреація, потенціал, туристично-рекреаційний потенціал, ресурси, інтегральна оцінка, кластер, етнічний туризм.

ANNOTATION

Hinkova A.O., « The Assessment of tourist and recreational potential of Ukrainian Bessarabia»

thesis for Master degree in specialty «Tourism»

under the program «Economics and organisation of tourism»,

Odessa National Economic University

Odesa, 2021

Graduation work consists of an introduction, three chapters, conclusions, and list of sources used.

The object of study is the processes, phenomena and factors of formation of tourist and recreational potential of the territory of Ukrainian Bessarabia. The subject of the study is an integrated assessment of the development of tourist and recreational potential of the territory.

The work deals with the specificity of the territory of the region of Ukrainian Bessarabia, the essence of the concept of tourist and recreational potential of the region and regional clusters, features of the model of organization of ethnic tourism clusters.

The natural-geographical, historical-cultural resources and tourist-infrastructure potential of the region were analyzed, the integrated assessment of the tourist-recreational potential of Ukrainian Bessarabia was determined.

According to the results, the model of ethnic tourism cluster for the region of Ukrainian Bessarabia was offered, the peculiarities of its structure and measures for its development were determined.

Key words: tourism, recreation, potential, tourist-recreational potential, resources, an integrated assessment, cluster, ethnic tourism.